

List do Redakcji. Kiedy i gdzie urodziła się dr Ludwika Karpińska-Woyczyńska?

Letter to the Editor. When and where was Ludwika Karpińska-Woyczyńska born?

Edyta Dembińska, Krzysztof Rutkowski

Katedra Psychoterapii UJ CM

W naszym artykule [1] przedstawiającym sylwetkę dr Ludwiki Karpińskiej-Woyczyńskiej jako datę narodzin wskazaliśmy 25 sierpnia 1872 lub 1875 roku, a jako miejsce Warszawę, bazując na danych zgromadzonych przez Uniwersytet w Zurychu [2] oraz własnoręcznie napisanym przez Karpińską życiorysie pochodzącym z jej opublikowanego doktoratu [3], uznając je za najbardziej miarodajne. Do dokładniejszego zbadania tego zagadnienia skłoniły nas znane wcześniej rozbieżności w dokumentach oraz informacja pochodząca z artykułu Jarosława Gotha oraz Katarzyny Waszyńskiej, że Ludwika Karpińska urodziła się 30 sierpnia 1872 roku w Płocku [4].

W wyniku analizy wielu dokumentów historycznych stanowiących dowody poszlakowe udało się z dużym prawdopodobieństwem ustalić, że pochodząca z Płocka metryka urodzenia należy rzeczywiście do Ludwiki Karpińskiej-Woyczyńskiej. Na jej podstawie można stwierdzić, że urodziła się ona w Płocku jako córka Kazimierza Karpińskiego i Katarzyny Fery [5]. Te same imiona rodziców Ludwiki Karpińskiej zostały także zapisane w Księdze osób pochowanych na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie [6], odpisie dowodu osobistego [7] oraz w świadectwie śmierci [8] znajdujących się w aktach osobowych Ludwiki Karpińskiej-Woyczyńskiej z czasu jej pracy w Miejskiej Pracowni Psychologicznej w Łodzi.

Pomimo istnienia metryki ustalenie rzeczywistej daty urodzenia Ludwiki Karpińskiej-Woyczyńskiej nie było łatwe. Metryka została napisana w języku rosyjskim, choć niektóre nazwiska i imiona zapisano też w języku polskim. Osoba pisząca z pewnością lepiej знаła cyrylicę, gdyż w miejsce liter łacińskich często wpisywała litery cyrylicy i zniekształcała nazwiska podawane w języku polskim, np. nazwisko matki Karpińskiej w języku polskim zapisano z błędami, tłumaczenie wprost z rosyjskiego ujawniło, że nazywała się Fery, a nie Fearzy. Wszystkie daty w metryce zapisano słownie. Ludwika Karpińska została ochrzczona 17 (kalendarz juliański)/29 kwietnia (kalendarz gregoriański) 1873 roku, a urodziła się według metryki 30/25 sierpnia 1872 roku o godzinie siódmej wieczorem.

Analiza dokumentu wykazała, że w metryce błędnie zapisano jedną z dat narodzin Karpińskiej, najprawdopodobniej 30 sierpnia 1872 r. Dokumenty urzędowe w zaborze rosyjskim, w którym znajdował się wówczas Płock, opatrywano dwiema datami: datą kalendarza juliańskiego i datą kalendarza gregoriańskiego, datę juliańską (niższą liczbę) podawano przed datą gregoriańską (wyższą liczbą). W omawianym okresie historycznym daty te różniły się o 12 dni, tak jak podano to w przypadku dnia chrztu Karpińskiej (17/29 kwietnia). Daty 30 i 25 sierpnia dzieli tylko pięć dni, nie jest więc możliwe, że omyłkowo wpisano najpierw datę gregoriańską, a potem juliańską. Jeśli 25 sierpnia byłby datą wg kalendarza juliańskiego, to Ludwika Karpińska powinna się być urodzić nie 30 sierpnia, a 6 września wg kalendarza gregoriańskiego. Z kolei gdyby 25 sierpnia przyjąć za datę gregoriańską, to narodziny wg kalendarza juliańskiego przypadałyby na dzień 13 sierpnia. Po rosyjsku słowa trzydziestego i trzynastego (тридцатого [tridcatogo] i тринадцатого [trinadcatogo]) różni tylko jedna sylaba. Wszystkie powyższe przesłanki, jak również fakt, że we wszystkich późniejszych dokumentach Karpińska posługiwała się zawsze datą 25 sierpnia wskazują, że była to jej rzeczywista data urodzenia wg kalendarza gregoriańskiego – 25 sierpnia 1872 roku, natomiast za datę wg kalendarza juliańskiego należałoby uznać 13 sierpnia 1872 roku.

Sprawczynią kontrowersji wokół miejsca urodzenia jest sama Karpińska, która w zagranicznych źródłach, tj. Uniwersytecie Berlińskim [9] i Uniwersytecie Zuryjskim [2] oraz w swoim doktoracie [3] posługiwała się Warszawą jako miejscem urodzenia. Być może chciała być identyfikowana z Warszawą, w której wówczas już mieszkała, jako z miastem rozpoznawanym także za granicą. Na temat motywów, jakimi się kierowała, możemy tylko spekulować, ale nie była odosobniona w takim postępowaniu. Za motywem bycia identyfikowaną z konkretnym rozpoznawalnym za granicą miejscem może przemawiać fakt, że w dokumentach sporządzanych w Polsce jako miejsce narodzin podawała Płock (np. karta meldunkowa w Łodzi [10], dowód osobisty [7]).

Istnieją również kontrowersje wokół roku urodzenia: w źródłach historycznych dotyczących Ludwiki Karpińskiej wytworzonych po roku 1910 widnieją różne daty urodzenia: rok 1872, 1875 i nawet 1876. Pierwszy raz Ludwika Karpińska posłużyła się datą 1875 jako datą urodzenia w życiorysie zawartym w jej doktoracie (1910 rok) [3]. Można by w takiej sytuacji przypuszczać, że nie było to intencjonalne, a zostało spowodowane pomyłką podczas przygotowania rękopisu doktoratu do druku. Jednak w późniejszym czasie rok 1875 pojawiał się również jako data urodzenia w Księdze osób pochowanych na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach [6], a w dowodzie osobistym wydanym w Łodzi 1 lipca 1920 roku na podstawie austriackiego paszportu widnieje najpóźniejsza data urodzenia: 1876 rok [7]. Z kolei inne dokumenty urzędowe, takie jak świadectwo lekarskie z dnia 21 czerwca 1920 r. [11] oraz świadectwo śmierci z dnia 22 lutego 1937 r. [8], podają wiek Ludwiki Karpińskiej-Woyczyńskiej zgodny z jej datą urodzenia w roku 1872. Zgromadzone informacje nie pozwalają z całą pewnością rozstrzygnąć przyczyn rozbieżności co do roku urodzenia.

Podsumowując, należy przyjąć, że dr Ludwika Karpińska-Woyczyńska urodziła się 25 sierpnia 1872 roku, o godzinie siódmej wieczorem, w Płocku jako córka Kazimierza Karpińskiego i Katarzyny Karpińskiej z domu Fery.

Piśmiennictwo

1. Dembińska E, Rutkowski K. *Ludwika Karpińska: „polska pani filozof” – zapomniana prekursorka polskiej psychoanalizy*. Psychiatr. Pol. 2015 [Epub ahead of print]; DOI: <http://dx.doi.org/10.12740/PP/OnlineFirst/44946>.
2. Louise von Karpinska Matrikelnummer 17074. Matrikelbogen StAZH UU 24.20. Staatsarchiv des Kantons Zürich.
3. von Karpinska L. *Experimentelle Beiträge zur Analyse der Tiefenwahrnehmung*. Leipzig: Barth; 1910.
4. Groth J, Waszyńska K. *Na pograniczu psychologii i pedagogiki – czyli życie i działalność Ludwiki Karpińskiej-Woczyńskiej*. Studia Edukacyjne 2014; 33: 279–303.
5. Metryka Ludwika Karpińskiej, akt nr 107/1873. Akta stanu cywilnego parafii Rzymskokatolickiej św. Bartłomieja w Płocku 1826-1913. Archiwum Państwowe w Płocku.
6. Ludwika Woczyńska. Księga osób pochowanych na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie.
7. Odpis dowodu osobistego wydanego przez Komendę Policji Państwowej m. Łodzi w dniu 1 lipca 1920 r. Akta osobowe Ludwika Karpińskiej-Woczyńskiej 1639. Zarząd Miejski w Łodzi. Archiwum Państwowe w Łodzi.
8. Świadectwo śmierci Ludwika Karpińskiej-Woczyńskiej, nr aktu 12/1937. Akta osobowe Ludwika Karpińskiej – Woczyńskiej 1639. Zarząd Miejski w Łodzi. Archiwum Państwowe w Łodzi.
9. Luise von Karpinska. Verzeichnis der Gasthörerinnen. Universitätsarchiv Humboldt-Universität zu Berlin.
10. Karta adresowa Ludwika Woczyńskiej nr 265. Spis ludności Łodzi 1916-1921, 39/221/0/4.12/25206. Akta miasta Łodzi. Archiwum Państwowe w Łodzi.
11. Świadectwo lekarskie Ludwika Karpińskiej-Woczyńskiej z dnia 21 czerwca 1920 roku. Akta osobowe Ludwika Karpińskiej-Woczyńskiej 1639. Zarząd Miejski w Łodzi. Archiwum Państwowe w Łodzi.

Adres: Edyta Dembińska
Katedra Psychoterapii UJ CM
31-138 Kraków, ul. Lenartowicza 14

Otrzymano: 7.06.2016
Przyjęto do druku: 6.07.2016